

10. ŠTYRIA ANJELI CHRÁNIA STROM ŽIVOTA

(Zjavenie Jána 7,1-3)

(2.videnie. Sedmopečatná kniha. Otvorenie šiestej pečate. Poznačenie Božích služobníkov)

*

Potom som uvidel (Ján) **štyroch anjelov stát' v štyroch uhloch zeme** (zem ako štvorec; podobne Izaiáš 11,12 > Ezechiel 7,2). **Držali štyri zemské vetry** (podobne Jeremiáš 49,36 > Židom 7,1), **aby neviaľi na zem ani na more ani na nijaký strom** (podobne Matúš 24,31). **A uvidel som vystupovať od východu slnka** (východ = symbol spásy; podobne Ezechiel 43,2) **iného anjela. Mal pečat'** (symbol vlastníctva; ochrana pred útokmi protibožských mocností) **živého Boha** (starozákonný Boží prívlastok; Boh ako zdroj života a náprotivok mŕtvych modiel; odkaz na Žalm 42,3 atď.), **zvolal mohutným hlasom na štyroch anjelov, ktorí dostali moc škodiť zemi, moru, a hovoril im: Neškod'te zemi ani moru ani stromom, dokiaľ nepoznačíme na čele služobníkov nášho Boha** (paralela k Ezechielovi 9,4-6: Poznačenie Jeruzalemčanov písmenom taw).

Vo výtvarnom umení (knižné miniatúry, grafika) štvorica zemských vetrov, personifikovaná do postáv anjelov, je súčasťou námetu *Živelné pohromy*. Pod rovnakým názvom sa objavujú na piatom liste Apokalypsy Dürerovej, kde zemské vetry - fúkajúce hlavy - tvoria vedľajší motív v hornej časti kompozície. Ide o zvyčajný spôsob zobrazovania v ranom stredoveku (sarkofágy).

*

Štyri zemské vetry (gr. *téssares anemoi*) Jánovho Zjavenia odkazujú na židovskú predstavu zeme ako štvorca alebo kocky. Sú obdobou štyroch hrozivých a trestajúcich víchrov z proroctva Jeremiáša (49,36), ktoré sú ohlasom babylonského stvoriteľského boha Marduka (Marduk nahnal štyri vetry zo všetkých svetových strán do pažeráka obludy Tiamat; tým ju premohol a stvoril nový vek).

Tradičný historicko-symbolický výklad v štyroch zemských vetroch hľadá štyri veľké staroveké ríše ohrozujúcich kresťanstvo, alebo štyri veľké náboženstvá konkurujúce kresťanstvu, predovšetkým *mitraizmus. Podľa iných symbolických komentárov zem zastupuje cirkev, more kresťanský život a stromy jednotlivých kresťanov alebo *strom života* (pozri Christologický cyklus I.). Podľa niektorých mytológov štyri anjelské bytosti držiace zemské vetry sú odozvou mezopotámskych *géniov chrániacich spojenými rukami strom života. Podľa súčasných výkladov apokalyptické zemské vetry nie sú symbolmi nepriateľov, ako je tomu v prípade Jeremiáša, ale majú prírodný charakter rovnako ako stromy, na ktorých sa má sila vetra prejavíť.

Anjelská bytosť s pečat'ou nie je Kristus, ale anjel so zvláštnym (dobrým) poslaním, lebo z Východu, z krajiny slnka, prichádzali dobré veci; tu sa nachádzal raj (Genesis 2,8; 33,24; 1Henochova 32,3) a odtiaľ mal prísť aj mesiáš (Sibyline veštby 3Kniha, 652). Anjel s pečat'ou prináša večný život tým, ktorých poznačí. Niektoré komentáre anjelskú bytosť s pečat'ou nazývajú anjel siedmej pečate a stotožňujú ho so sv. Františkom z Assisi; podľa iných ide o anjela s kadidelnicou z kapitoly *Rozlomenie siedmej pečate*.

Živý Boh je starozákonný Boží prívlastok, ktorý sa 12x objavuje aj v Novom zákone.

*

Štyri zemské vetry poznala aj v antická *kozmológia: severný vietor **Boreás**, južný **Notos**, východný **Euros** a západný **Zefyros**. Gréci ich zväčša zobrazovali ako okrídlené bytosti, zúrivy Boreás mal navyše nohy z hadích tiel.

V sumersko-akkadskej mytológii (4.-3.tis.pr.Kr.) bol Pán vietor (Enlil) druhým najvyšším bohom mezopotámskeho panteónu po bohu Anovi, svojom otcovi. Enlil sa v hneve zjavoval v podobe veternej búrky alebo smršti. Ničil nepriateľské krajiny a svoj hnev obracal aj proti mezopotámskym mestám Ur, Nippur Uruku, *Eridu. V mnohých textoch (sumerské náreky - charakteristický útvar sumerskej literatúry z pol.2.tis. pr.Kr.) sa usiluje vyhubiť ľudí morom, suchom alebo potopou.

V izraelských predstavách mala zem tvar štvoruholníkovej plochy (Izaiáš 11,12; Ezechiel 7,2), pričom každá strana určovala jeden smer zemského vetra (Žalm 104,4; Židom 1,7). Izraeliti ich pokladali za nebezpečné a škodlivé (Jeremiáš 49,36; Zachariáš 6,5; Daniel 7,2; 1Henochova 34,3; 76,43).

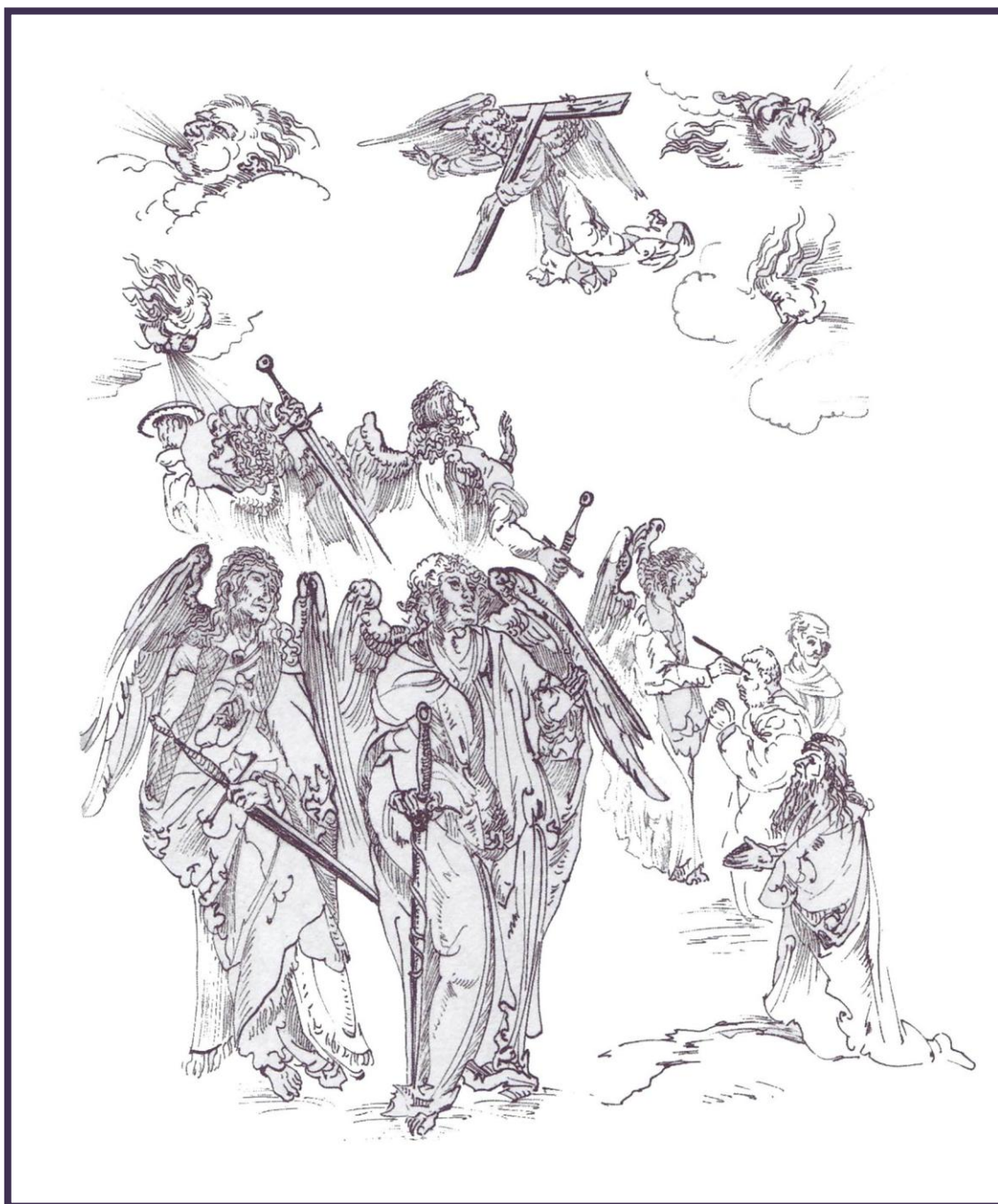
Pôsobivá symbolika vetra v Biblii vychádza z faktu, že slovo **ruah** (vietor) je gramaticky femininum: Božia ruah (duch, závan, dych) sa tak vznášala na počiatku sveta nad vodami prvotného prúdu. V povestiach Židov, svojsky komentujúcich úvodný verš Genezis, vietor a voda sú dve nestvorené veci, ktoré tu boli vždy od samého začiatku (pre porovnanie v starosýrskych predstavách sa nad počiatočným chaosom vznášal tmavý vietor, ktorý sám seba oplodňoval).

Nakoľko stará hebrejčina nemala jazykové prostriedky na tvorenie nových slov, nové výrazy vznikali voľným radením základných pojmov: Severný vietor (**ruah sapon**) súvisel s chladom a dažďom. Južný vietor (**ruah darom**) bol premenlivý, búrlivý aj mierny. Ak prúdil zo Sinajskej púšte a Arábie, bol suchý a ničil všetku zeleň. Východný vietor (**ruah quadim**) vanul z púšte. Bol silný a nárazový, prinášal horúce leto a ničil vegetáciu. Západný vietor (**ruah jam**), arabsky ako otec dažď, mohol mať podobu príjemnej morskej brízy, ktorá znižovala vysoké teploty, ale aj víchra, ktorý v zime ničil prístavy. Podľa toho, odkiaľ vietor prichádzal, bol zdrojom požehnania alebo prekliatia. Vďaka jeho neviditeľnosti a súčasne veľkej sile sa zrodila predstava vetra ako Božieho dychu (Izaiáš 40,7) a ducha (Ján 3,8). Jahve vietor ovládal, jeho prostredníctvom tvoril zem (Amos 4,13) a používal ho pre svoje účely (Genezis 1,2; Ezechiel 37,9).

Vietor symbolizuje ničotu (Izaiáš 41,29), pomínutelnosť človeka (Žalm 78,39; Kazateľ 5,15) alebo tajomnosť (Ján 3,7).

Víchrica (hebr. **supa; ara**) bola stelesnením náhleho útoku nepriateľa (Izaiáš 5,28; Jeremiáš 4,13; Daniel 11,40; Amos 1,14n) alebo ohlasovala príchod Boha: Keď na Turíce zostúpil na hlúčik učeníkov Duch Svätý, z neba prichádzalo hučanie, ktoré pripomínalo ženúci sa prudký víchor (Skutky 2,2). Pre svoju prudkosť a zničujúce účinky bola víchrica prirovnávaná k Božiemu súdu (Jeremiáš 23,19; Žalm 18,11; Nahum 1,3; Zjavenie 7,1-3) a znameniu konca vekov (apokryf Sibylie veštby).

Symbolický vzťah medzi vetrom, dychom života a duchom zdôrazňoval teológ Cyril Alexandrijský (†444). Vdýchnutia života Adamovi prirovnával k činu vzkrieseného Krista prvý deň po sobote. Kresťanský spisovateľ Hippolyt Rímsky (†235) v komentári k Veľpiesni prirovnáva verše (4,16) o severnom a južnom vánku a ich vôni k dychu vzkrieseného Krista.

ŠTYRIA ANJELI CHRÁNIA STROM ŽIVOTA, POZNAČENIE BOŽÍCH
SLUŽOBNÍKOV

(1498)

KRESBA PODĽA DREVOREZU DÚREROVEJ APOKALYPSY